

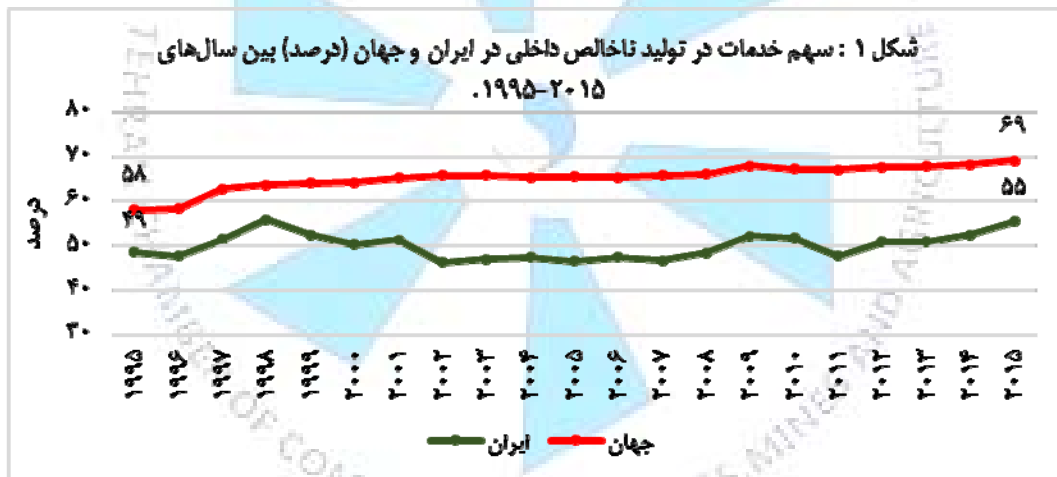

خدمات بخش مهم تولید ناخالص داخلی کشور

خدمات یکی از بخش‌های اقتصاد کشور است که همانند سایر بخش‌های اقتصاد طی گذشت زمان دچار تغییر و تحول کمی و کیفی شده است. سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی، اشتغال و توسعه به طور مستمر و چشمگیر افزایش یافته و تجارت خدمات نیز چه در داخل و چه در خارج از مرزهای هر کشور، توسعه یافته و اهمیت بیش‌تری پیدا کرده است.

در شکل ۱ روند صعودی افزایش سهم بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی در جهان مشخص شده است. در سال ۲۰۱۵ نزدیک به هشتاد درصد از میزان ارزش افزوده در کشورهایی همچون فرانسه و ایالات متحده توسط بخش خدمات ایجاد شده است. حال آن که در کشور ایران اولاً روند بخش خدمات به صورت نوسانی بوده و رشد پایدار در این بخش مشاهده نمی‌شود. ثانیاً سهم خدمات از تولید ناخالص داخلی ایران پایین‌تر از متوسط جهانی است.

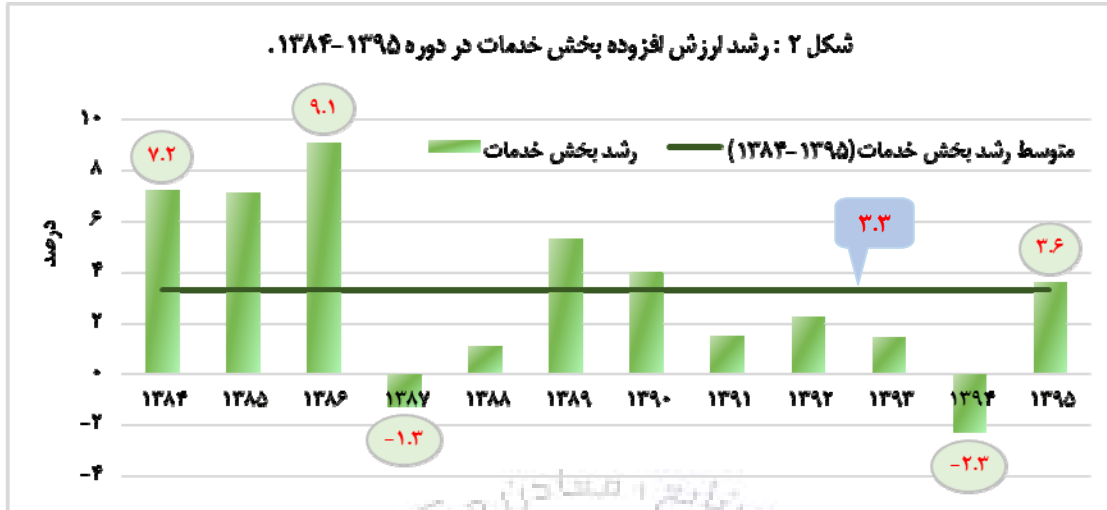
با توجه به شکاف بین روند بلندمدت ارزش افزوده بخش صنعتی کشور با روند سال‌های اخیر این بخش، به نظر می‌رسد یکی از محرک‌های اصلی تامین کننده رشد اقتصادی کشور، در بخش خدمات و فعالیت‌های زیر مجموعه آن، به ویژه در حوزه گردشگری و حمل و نقل نهفته است.

منبع داده‌ها: بانک جهانی.

ارزش افزوده بخش خدمات در سال ۱۳۹۵ حدود ۳۳۱ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۳.۶ درصدی برخوردار است (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰). سهم بخش خدمات از رشد ۱۲.۵ درصدی تولید ناخالص داخلی ۱.۹ درصد بوده است. همچنین در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۵ متوسط رشد ارزش افزوده بخش خدمات ۳.۳ درصد بوده است.

طی سال‌های اخیر سهم خدمات از کل اشتغال کشور افزایش یافته است، به طوری که در سال ۱۳۹۲ سهم خدمات حدود ۴۷.۴ درصد بوده که این میزان در سال ۱۳۹۵ به ۵۰.۱ درصد رسیده است. در سال ۱۳۹۵ حدود ۴۶۲ هزار نفر از ۶۱۵ هزار نفر افزوده شده به اشتغال کشور از محل بخش خدمات بوده است. با توجه به نیاز کشور به رشد اشتغال، توجه به این بخش می‌تواند سهم مهمی از اشتغال را به عهده بگیرد.

منبع داده‌ها: بانک مرکزی.

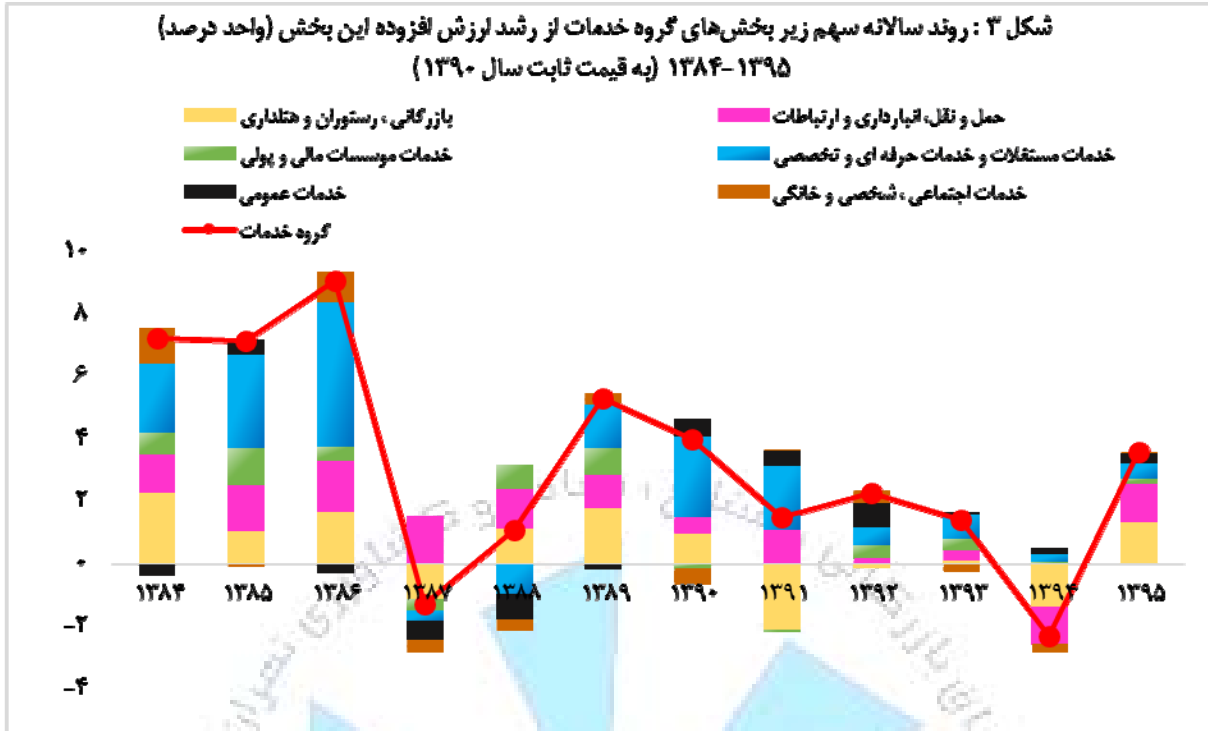
نگاهی به زیر بخش های گروه خدمات

در حساب‌های ملی ایران، بخش خدمات شامل شش زیر بخش اصلی است که عبارتند از ۱. بازرگانی، رستوران و هتلداری ۲. حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات ۳. خدمات موسسات مالی و پولی ۴. خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی ۵. خدمات عمومی ۶. خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی

همان‌طور که ذکر شد در سال ۱۳۹۵ ارزش افزوده بخش خدمات به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ نسبت به سال قبل ۳.۶ درصد رشد داشته است. عامل مسلط در رشد بخش خدمات مربوط به دو زیر بخش بازرگانی، رستوران و هتلداری و حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات بوده که هر دو این بخش‌ها به طور یکسان سهم ۱.۳ درصدی از رشد ۳.۶ درصدی بخش خدمات در سال ۱۳۹۵ را داشته‌اند.

روند سالانه سهم زیر بخش‌های گروه خدمات از رشد ارزش افزوده این بخش در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۵ در شکل ۳ نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در سال‌های دهه ۸۰ که درآمدهای نفتی بالا بوده، زیر بخش خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی سهم بالایی در رشد ارزش افزوده بخش خدمات داشته است.

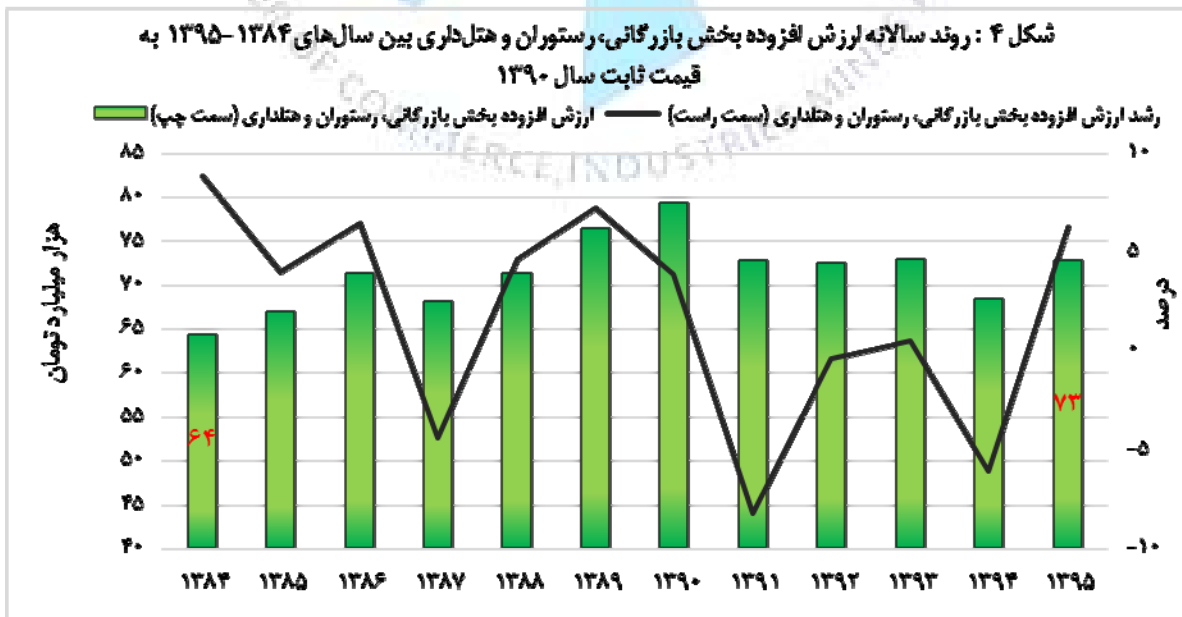
معاونت بررسی های اقتصادی

منبع داده ها: بانک مرکزی.

بازرگانی، رستوران و هتلداری

گروه بازرگانی، رستوران و هتلداری از دو بخش بازرگانی و رستوران و هتلداری تشکیل شده است. ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۷۳ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۶.۲ درصدی برخوردار است. این بخش طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۵، به طور متوسط سهمی در حدود ۲۴ درصد از ارزش افزوده کل بخش خدمات را داشته است.

منبع داده ها: بانک مرکزی

معاونت بررسی های اقتصادی

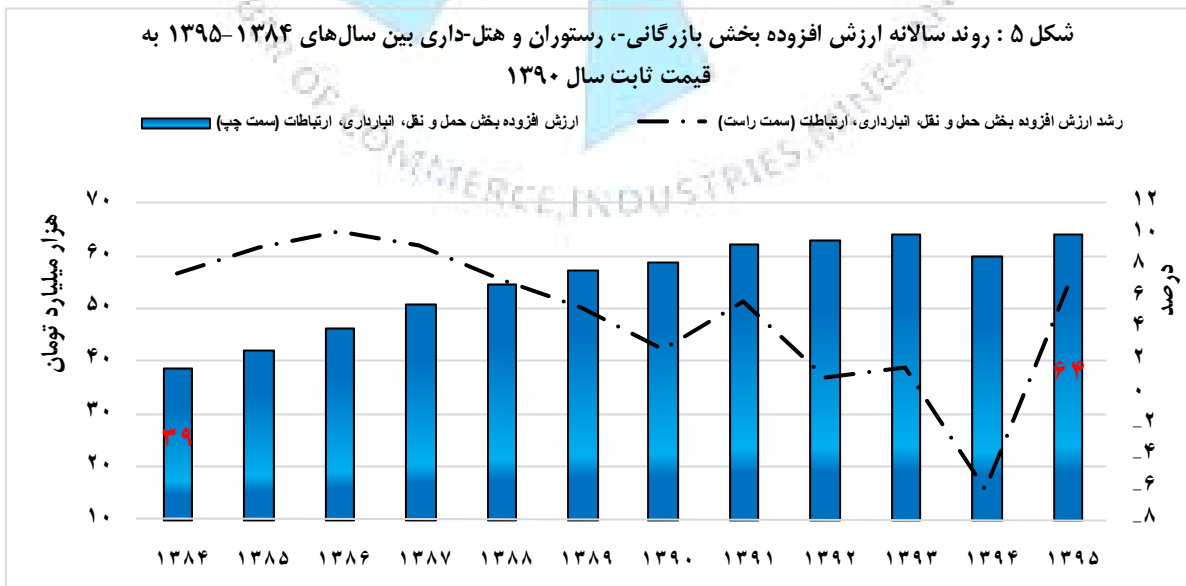
نسبت ارزش افزوده به ارزش تولید بخش بازرگانی، رستوران و هتل‌داری در دوره ۱۳۹۴-۱۳۸۳ به طور متوسط حدود ۷۹ درصد بوده است. به عبارت دیگر در دوره مذکور تنها ۲۱ درصد از ارزش تولید بابت هزینه‌های واسطه پرداخت شده است. شایان ذکر است بخش عمده‌ای از ارزش افزوده بخش بازرگانی، رستوران و هتل‌داری مربوط به بخش بازرگانی است. در دوره ۱۳۹۴-۱۳۸۳ حدود ۹۷ درصد از ارزش افزوده بخش بازرگانی، رستوران و هتل‌داری متعلق به بخش بازرگانی بوده است.

حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات

گروه حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات از سه بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات تشکیل شده است. بخش حمل و نقل خود به سه زیر بخش حمل و نقل زمینی، حمل و نقل هوایی و حمل و نقل دریایی تقسیم می‌شود. ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۶۴ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۶.۷ درصدی برخوردار است. این بخش طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۵، به طور متوسط سهمی در حدود ۱۸ درصد از ارزش افزوده کل بخش خدمات را داشته است. این بخش طی سال‌های اخیر روند فزاینده‌ای را تجربه کرده است، به طوری سهم این بخش از ارزش افزوده کل بخش خدمات از ۱۶ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۱۹ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

نسبت ارزش افزوده به ارزش تولید بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات در دوره ۱۳۹۴-۱۳۸۳ به طور متوسط حدود ۶۵ درصد بوده است. در این دوره، ۸۵ درصد از ارزش افزوده بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات متعلق به بخش حمل و نقل، ۳ درصد متعلق به بخش انبارداری و ۱۲ درصد سهم بخش ارتباطات بوده است.

همچنین در دوره مذکور، زیر بخش‌های حمل و نقل زمینی، حمل و نقل هوایی و حمل و نقل دریایی به طور متوسط سهم‌هایی به ترتیب ۸۹، ۵ و ۶ درصد از ارزش افزوده بخش حمل و نقل را داشته‌اند.

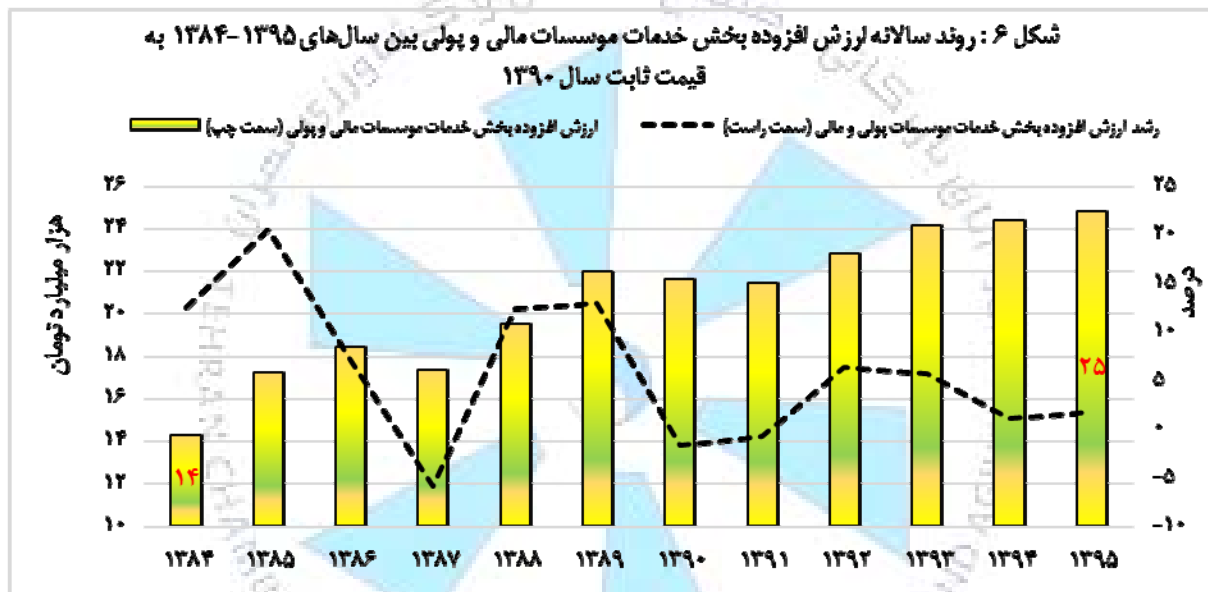
منبع داده‌ها: بانک مرکزی

خدمات موسسات مالی و پولی

گروه موسسات مالی و پولی از سه بخش بانکها، شرکتهای بیمه و فعالیتهای جنبی واسطه‌گری مالی تشکیل شده است. ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۲۵ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۱.۷ درصدی برخوردار است. این بخش طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۵، به طور متوسط سهمی در حدود ۷ درصد از ارزش افزوده کل بخش خدمات را داشته است.

روند سالانه ارزش افزوده بخش خدمات موسسات مالی و پولی در شکل ۶ نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۹۱ که رشد حجم نقدینگی کاهش یافته است، رشد ارزش افزوده این بخش نیز کاهش یافته است.

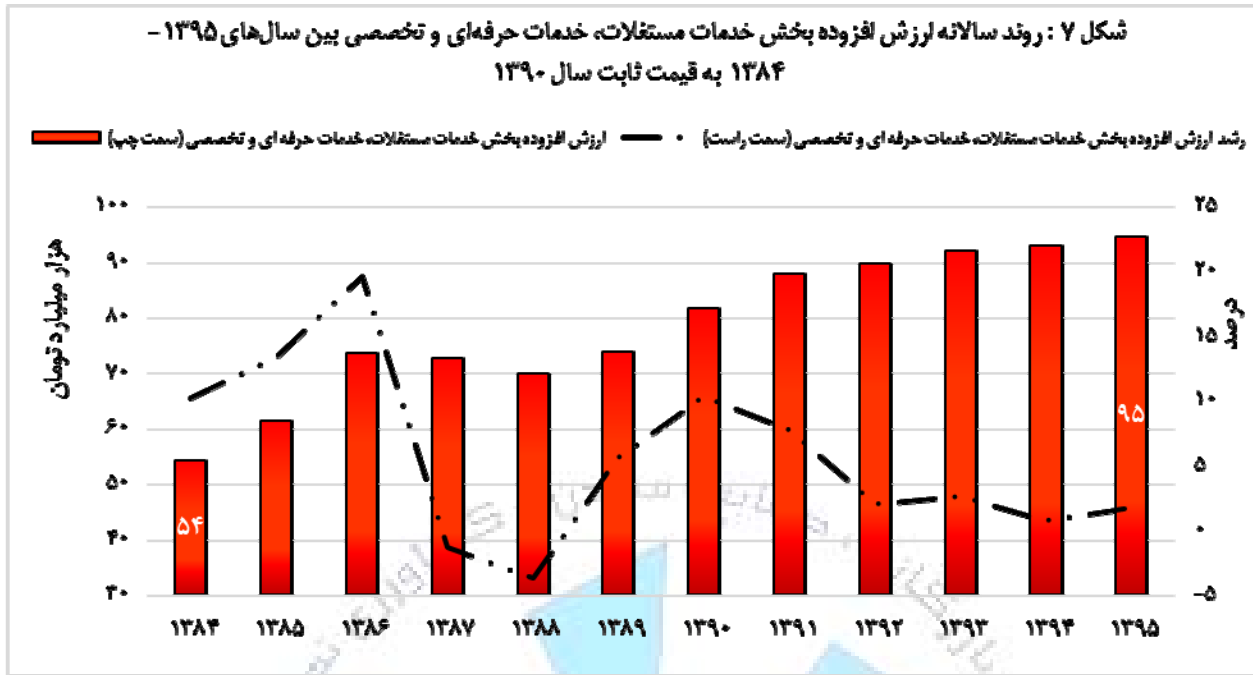
منبع داده‌ها: بانک مرکزی.

نسبت ارزش افزوده به ارزش تولید بخش خدمات موسسات مالی و پولی در دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۴ به طور متوسط حدود ۷۸ درصد بوده است.

در این دوره، به طور متوسط ۸۹ درصد از ارزش افزوده بخش خدمات موسسات مالی و پولی متعلق به بانکها، ۱۰ درصد متعلق به شرکتهای بیمه و ۱ درصد متعلق به بخش فعالیتهای جنبی واسطه‌گری مالی بوده است.

خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی

گروه مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی از چهار زیر بخش خدمات واحدهای مسکونی، خدمات واحدهای غیر مسکونی، خدمات دلالان مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی تشکیل شده است. ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۹۵ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۱.۸ درصدی برخوردار است. این بخش طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۵، به طور متوسط سهمی در حدود ۲۶ درصد از ارزش افزوده کل بخش خدمات را داشته است.

منبع داده‌ها: بانک مرکزی.

در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۵، به طور متوسط ۹۱ درصد از ارزش افزوده خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی متعلق به بخش خدمات واحدهای مسکونی، ۶ درصد متعلق به بخش خدمات واحدهای غیر مسکونی، ۱ درصد متعلق به خدمات دلالان مستغلات و ۲ درصد سهم بخش خدمات حرفه‌ای و تخصصی بوده است.

در این دوره، نسبت ارزش افزوده به ارزش تولید بخش خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی به طور متوسط حدود ۹۷ درصد بوده است. این مسئله نشان می‌دهد که در این بخش سهم هزینه‌های واسطه در ارزش تولید بسیار پایین بوده است.

خدمات عمومی

خدمات عمومی سه مجموعه فعالیت خدماتی در سطح دولت مرکزی، دولت محلی (شهرداری‌ها) و سازمان تأمین اجتماعی را پوشش می‌دهد. این گروه از فعالیت‌ها، طیف وسیعی از فعالیت‌های خدماتی دولت در زمینه‌های دفاع، امور اداری، امنیت و نظم عمومی، آموزش، بهداشت، رفاه و مسکن و خدمات تفریحی و تأمین اجتماعی را شامل می‌شود.

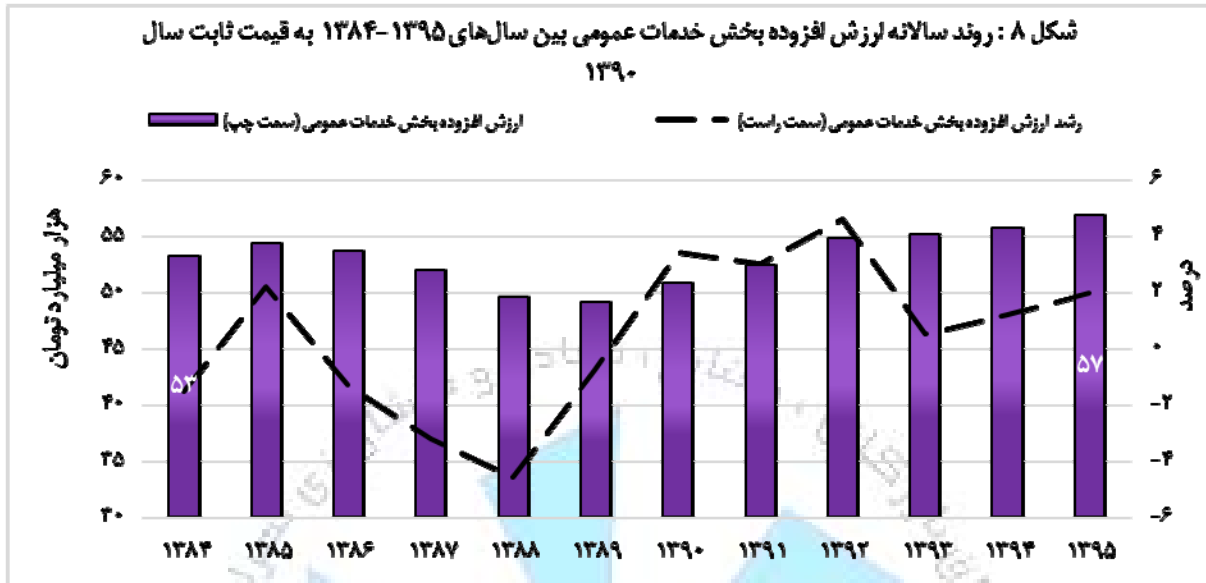
ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۵۷ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۲ درصدی برخوردار است. این بخش طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۵، به طور متوسط سهمی در حدود ۱۸ درصد از ارزش افزوده کل بخش خدمات را داشته است.

روند سالانه ارزش افزوده بخش خدمات عمومی در شکل ۸ نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود نسبت به سایر بخش‌های خدمات روند باثباتی داشته، به طوری که ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۸۴ به قیمت

معاونت بررسی های اقتصادی

ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۵۳ هزار میلیارد تومان بوده که این میزان در سال ۱۳۹۵ به ۵۷ هزار میلیارد تومان رسیده است. یعنی طی دوازده سال اخیر تنها ۴ هزار میلیارد تومان به ارزش افزوده این بخش افزوده شده است.

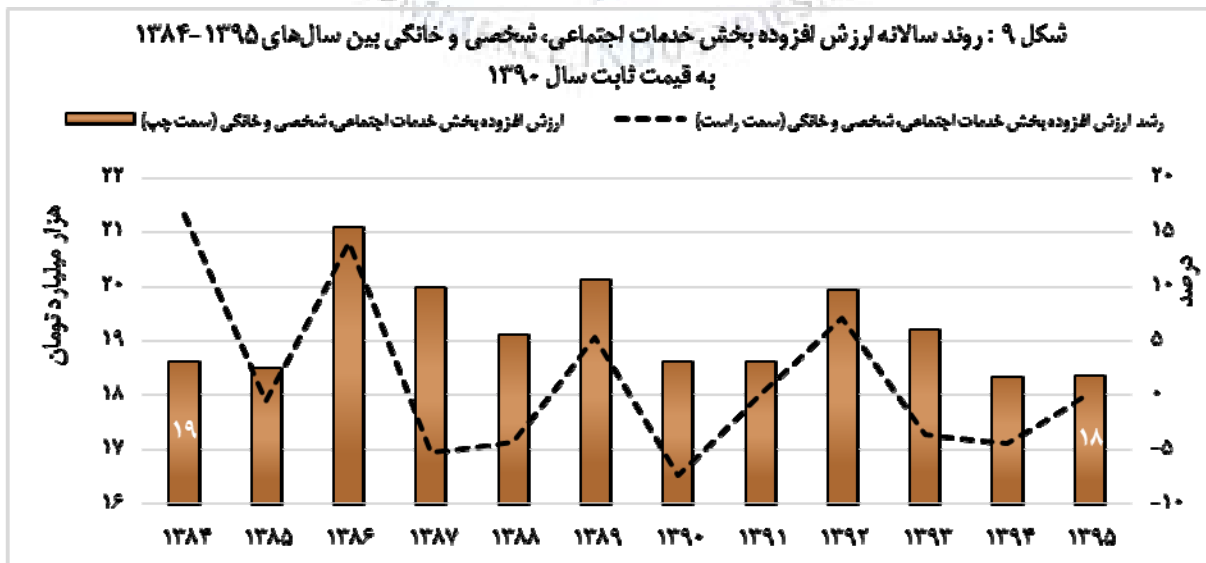

منبع داده‌ها: بانک مرکزی

نسبت ارزش افزوده به ارزش تولید بخش خدمات عمومی در دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۴ به طور متوسط حدود ۷۶ درصد بوده است. یعنی در این بخش به طور متوسط ۲۴ درصد از ارزش تولید صرف هزینه‌های واسطه می‌گردد.

خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی

گروه خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی از دو بخش خدمات اجتماعی و خدمات شخصی و خانگی تشکیل شده است. ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ حدود ۱۸ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ از رشد ۰.۱ درصدی برخوردار است. این بخش طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۵، به طور متوسط سهمی در حدود ۷ درصد از ارزش افزوده کل بخش خدمات را داشته است.

منبع داده‌ها: بانک مرکزی

معاونت بررسی های اقتصادی

در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۵، به طور متوسط ۶۷ درصد از ارزش افزوده خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی متعلق به خدمات اجتماعی و ۳۳ درصد متعلق به خدمات شخصی و خانگی بوده است.

در این دوره، نسبت ارزش افزوده به ارزش تولید بخش خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی به طور متوسط حدود ۷۷ درصد بوده است. یعنی به طور متوسط ۲۳ درصد از ارزش تولید صرف هزینه‌های واسطه می‌گردد.

منابع

گزارش حساب‌های ملی بانک مرکزی ج.ا.ا.

گزارش شاخص‌های اصلی بازار کار دوره ۱۳۸۴ - ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران.

تهیه شده توسط پیام نوروزی

تیر ماه ۱۳۹۶